

Березовська Л.І. Гендерні аспекти вибору професії студентами. / Л.І. Березовська, О.С. Юрков, М.Ю. Синишина. // Педагогіка і психологія професійної освіти : науково-методичний журнал. – 2016. – № 4. – 148-155 с.

УДК 159.9:37.048.4-057.84

**Березовська Лариса Іванівна,
Юрков Олександр Сергійович,
Синишина Марина Юріївна.**

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ СТУДЕНТАМИ

У міру розвитку суспільства питання професійного самовизначення особистості здобувають все більшу актуальність.

Вітчизняні та зарубіжні психологічні джерела містять численні дослідження проблем вибору професії (Н.Г. Алексєєв, В.В. Барабанова, Б.В. Барчі, Г.А. Букіна, А.П. Василькова, Д.Ю. Грищенко, С.С. Гріншпун, Н.А. Дунайцева, Е.Ф. Зеєр, В.С. Ільїн, Є.О. Клімов, В.І. Крюкова, Д.Н. Місіров, Е.М. Павлютенков, М.С. Пряжніков, К.С. Чугунова, Н.В. Щеколдіна та ін.). Теоретичним та практичним аспектам проблеми вибору професії, професійного самовизначення і становлення фахівця присвятили свої праці С.І. Вершинін, В.Е. Гаврілов, Л.А. Головей, А.Е. Голомшток, С.С. Гріншпун, М.А. Дмитрієва, Н.Н. Захаров, Л.А. Йовайша, Р.Д. Каверіна, Є.О. Клімов, Е.П. Корабліна, М.С. Корольчук, І.В. Кузнецова, А.К. Маркова, Ю.П. Поваренков, Н.В. Самоукіна, М.Х. Тітма, В.І. Тютюнник, В.В. Чебишева, С.Н. Чистякова, К.С. Чугунова, П.А. Шавір, В.Д. Шадріков, Л.Ф. Шеховцова, В.Н. Шубкін та ін. Автори довели, що правильний вибір професії позначається на успішності та продуктивності професійної діяльності в подальшому, реалізації особистісних потенціалів і, як наслідок, задоволеності людиною своїм життям.

Особи чоловічої і жіночої статі пред'являють до професійної діяльності в значній мірі різні вимоги, бачать у ній джерело задоволення різних потреб. За даними Л.А. Головей [5], від 9-го до 11-го класу у юнаків істотно зростає число

вимог до своєї майбутньої професії, тобто береться до уваги все більше число чинників. У дівчат ж число вимог до майбутньої професії зростає незначно. Юнаки на перше місце ставлять високу заробітну плату та можливість самостійного прийняття рішень в процесі праці. У числі важливих чинників юнаки називають процес і умови праці, його творчий характер. Велике місце в юнаків займає романтика їх майбутньої професії. Контакт з людьми для них менш важливий. Для дівчат головними чинниками професійної діяльності є можливість контактів з людьми і сам процес праці, а також висока матеріальна зацікавленість, хоча роль цього фактора від 9-х до 11-м класам знижується: його відзначили лише третина випускниць школи.

Н.Ф. Наумова і М.А. Слюсарянський [3] відзначають, що для чоловіків більш важливі зміст і суспільна значущість роботи, її різноманітність, творчий характер, результати праці; для жінок важливіше взаємини в колективі, умови праці та розмір заробітної плати.

У роботі Л.Г. Почебут і В.А. Чікер [8] вивчалася частота виборів різних кар'єрних орієнтацій чоловіків і жінок (званих в американській соціальній психології «якорями», і що відображають усвідомлювані пріоритетні професійні потреби особистості).

За даними Р.О. Семенової-Пономарьової [7], для молодих жінок-робітниць праця має більш високу суспільну значущість і значущість для самовдосконалення та реалізації творчих можливостей, ніж для молодих чоловіків-робітників. У той же час такий фактор, як оплата праці, оцінюється дівчатами нижче, ніж юнаками.

С.А. Бутковська [1] зазначає, що існує певний взаємозв'язок між типом гендерної ідентичності і рівнем професійного самовизначення висока андрогін більшою мірою пов'язана з високим рівнем професійного самовизначення, протилежна і адекватна біологічній статі ідентифікація (фемінізація юнаків і

високий ступінь маскулінізації дівчат) – із середнім рівнем, а низька андрогін – з низьким і середнім рівнем професійного самовизначення.

Емпіричне дослідження гендерних аспектів вибору професії студентами проводилось на базі Мукачівського державного університету. Загальна кількість досліджуваних складала 90 осіб, з них 50 осіб – дівчата та 40 осіб – хлопці. Для цього нами було використано наступні методики: тест В. Павлова «Ваша готовність до саморозвитку», тест «Як Ви ставитесь до навчання?», тест Я.Л. Голланда для визначення оптимального типу професії», методика «Мотиви вибору професії», тест «Екстраверт та інтроверт» за К. Юнгом та «Акцентуалізація особистості» за Леонгардом-Шмішеком [2; 4; 6; 8].

За тестом В. Павлова «Ваша готовність до саморозвитку» ми вивчили готовність до саморозвитку в досліджуваних: готовність змінюватися, пізнавати себе, що впливає на формування і розвиток особистісних якостей і особистості в цілому.

Так, 82% опитаних нами дівчат та 72,5% хлопців хочуть знати себе та можуть змінюватись. Прагнення все більш глибоко пізнавати себе поєднується з потребою в дійсному самовдосконаленні. Це є найбільш сприятливим поєднанням для подальшого особистісного розвитку. У 18% дівчат, у 15% хлопців проявляється бажання знати себе, але вони не можуть змінити себе. Таке поєднання означає, що випробувані бажають знати більше про себе, але ще не володіють навичками самовдосконалення. Також нами виявлено у 12,5% хлопців великі можливості до саморозвитку, однак немає бажання зрозуміти себе.

Отже, опитані студенти готові працювати над собою, готові до саморозвитку, бажають самовдосконалюватись, змінюватись. А це є найбільш сприятливим поєднанням для подальшого особистісного розвитку. Прагнення все більш глибоко пізнавати себе поєднується з потребою в дійсному самовдосконаленні.

Тест «Як Ви ставитесь до навчання?» дозволив нам визначити ставлення студентів до професійного навчання та готовності до його продовження. Високий рівень навчання у дівчат складає – 66%, а хлопців – 42,5%, тобто вони готові вчитись та сумлінно ставляться до навчання. Середній рівень ставлення до навчання у дівчат – 34%, хлопців – 32,5%, тобто не всі студенти ставляться до навчання сумлінно. Низький рівень ставлення до навчання у дівчат це – 0%, а хлопців – 25%, тобто у студентів відсутня мотивація до навчання та бажання вчитись, здобувати нові знання. Щодо гендерних відмінностей у ставленні до навчання, то дівчата більш серйозніше ставляться до навчання.

Отже, дівчата більш позитивно ставляться до професійного навчання та більше готові до його продовження, ніж хлопці.

За тестом визначення оптимального типу професії (Дж. Голланда) ми дослідили професійний тип особистості у студентів, що прийняли участь в опитуванні. Так, найбільше досліджуваних із проявами високого рівня соціального та артистичного типу, найменше з таким рівнем студентів інтелектуального та підприємливого типів, зовсім не проявляється високий рівень конвенційного та реалістичного.

Так, 50% дівчат та 67,5% хлопців проявляють високий рівень соціального типу особистості. Ці студенти вибирають професійну діяльність, що пов'язана з навчанням, вихованням, лікуванням, консультуванням, обслуговуванням. Вони гуманні, чутливі, активні, орієнтовані на соціальні норми, здатні зрозуміти емоційний стан іншої людини. У них хороший мовленнєвий розвиток, жива міміка, інтерес до людей, готовність прийти на допомогу. А матеріальне благополуччя для них зазвичай не на першому місці.

А також 48% дівчат та 35% хлопців проявляють артистичний тип особистості. Вони є оригінальні, незалежні в прийнятті рішень, рідко орієнтуються на соціальні норми і схвалення, мають незвичайний погляд на життя, гнучкість мислення, емоційну чутливість. Відносини з людьми будують,

спираючись на свої відчуття, емоції, уяву, інтуїцію. Не виносять жорсткої регламентації, надають перевагу вільному графіку роботи. Часто вибирають професії, пов'язані з літературою, театром, кіно, музикою, образотворчим мистецтвом (див. табл.. 2).

Таблиця 2.3

Результати тесту визначення професійного типу особистості Дж. Голланда у %

Стать	Рівні	1	2	3	4	5	6
Жіноча	Високий	0	12	50	0	2	48
	Середній	54	36	26	54	36	48
	Низький	42	50	22	44	50	0
Чоловіча	Високий	0	12,5	67,5	0	2,5	35
	Середній	47,5	27,5	12,5	42,5	35	65
	Низький	50	65	17,5	57,5	62,5	0

Примітка: 1 – реалістичний, 2 – інтелектуальний, 3 – соціальний, 4 – конвенціональний, 5 – підприємливий, 6 – артистичний

Отже, у хлопців більше проявляється соціальний тип особистості, у дівчат – артистичний.

За методикою «Мотиви вибору професії» визначили провідний тип мотивації вибору професії. У студентів переважають внутрішні мотиви у виборі професії. Так, 18% дівчат та 22,5% хлопців проявляють внутрішні соціальні мотиви вибору тієї чи іншої професії. Тобто ці професії пов'язані з громадською та особистісною значимістю; із задоволенням, яке приносить робота завдяки її творчому характеру; із можливістю спілкування, керівництва іншими людьми.

У 45% дівчат та хлопців виявляють внутрішні індивідуально значимі мотиви. Ці мотиви виникають з потреб самої людини, тому людина працює із задоволенням, без зовнішнього тиску.

Однак 23% дівчат та 20% хлопців проявляють зовнішні позитивні мотиви. Тобто це заробіток, прагнення до престижу, боязнь осуду, невдачі. А також це матеріальне стимулювання, можливість просування по службі, схвалення колективу, престиж, тобто стимули, заради яких людина вважає за потрібне докласти свої зусилля.

14% дівчат та 12,5% хлопців вказують на зовнішні негативні мотиви. Тобто вплив на особистість через тиск, покарання, критику, осуд і інші санкції негативного характеру.

Отже, майже немає відмінностей у показниках прояву мотивів вибору професії: як у дівчат, так і хлопців переважають внутрішні мотиви у виборі професійної діяльності.

За опитувальником-тестом К. Юнга – «Екстраверт чи інтроверт?» нами визначено характеристику особистості щодо таких психологічних понять як екстраверт і інтроверт. 50% опитаних нами дівчат та 62,5% хлопців відносяться до екстравертів. Екстраверти звертають свою свідомість і увагу в основному на те, що відбувається навколо них. Вони легкі у спілкуванні, мають високий рівень агресивності, тенденцію до лідерства, люблять бути в центрі уваги, легко заводять знайомства, імпульсивні, відкриті, судять про людей з їхньої зовнішності, не цікавляться внутрішнім світом.

20% дівчат та 20% хлопців є інтровертами, які спрямовані на себе, заглиблені у власні проблемами і переживання. Вони проявляють послаблення уваги до того, що відбувається навколо. Ці студенти спрямовані на світ особистих переживань, мовчазні, мало контактні, важко знаходять знайомства, не люблять ризикувати, переживають розриви старих зв'язків, мають високий рівень тривожності та ригідності.

Отже, більшість наших опитаних є екстравертами, при цьому вони є особистостями з високим рівнем прояву соціального типу.

За тестом «Акцентуалізація особистості» Леонгарда-Шмішека ми діагностували акцентуації характеру і темпераменту. Виявлено певні гендерні відмінності у показниках акцентуацій характеру та темпераменту. У дівчат найбільше проявляються афективно-екзальтований, неврівноважений, гіпертимний та збудливий типи. У хлопців – гіпертимний, демонстративний та неврівноважений (див. табл.. 2).

Таблиця 2

Результати тесту «Акцентуалізація особистості» Леонгарда-Шмішека у %.

Стать	Рівні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Жіноча	Високій	38	58	50	42	58	6	48	82	56	80
	Середній	62	22	50	34	28	30	42	16	8	6
	Низький	0	20	0	24	14	64	10	2	36	14
Чоловіча	Високій	12,5	10	82,5	20	92,5	12,5	25	30	5	70
	Середній	70	40	17,5	45	7,5	25	57,5	50	2,5	27,5
	Низький	17,5	50	0	35	0	62,5	17,5	20	92,5	2,5

Примітка: 1 – застрягаючий, 2 – збудливий, 3 – демонстративний, 4 – педантичний, 5 – гіпертимний, 6 – дистимічний, 7 – циклотимічний, 8 – афективно-екзальтований, 9 – тривожно-боязкий, 10 – неврівноважений.

Отже, проявляються певні гендерні відмінності у показниках акцентуацій характеру та темпераменту – у дівчат найбільше проявляються афективно-екзальтований, неврівноважений, гіпертимний та збудливий типи, у хлопців – гіпертимний, демонстративний та неврівноважений.

Висновки.

В результаті дослідження визначено, що гендерні відмінності у питаннях вибору професії є, однак вони не значні. Опитані нами хлопці та дівчата готові працювати над собою, готові до саморозвитку, бажають самовдосконалюватись, змінюватись, що є найбільш сприятливим поєднанням для подальшого особистісного розвитку. Прагнення все більш глибоко пізнавати себе поєднується з потребою в дійсному самовдосконаленні. Дівчата більш позитивно ставляться до професійного навчання та більше готові до його продовження, ніж хлопці. Хлопці проявляють соціальний тип особистості, дівчатам – артистичний. Майже немає відмінностей у показниках прояву мотивів вибору професії: як у дівчат, так і хлопців переважають внутрішні мотиви у виборі професії. Проявляються певні гендерні відмінності у показниках акцентуацій характеру та темпераменту – у дівчат найбільше проявляються афективно-екзальтований, неврівноважений, гіпертимний та збудливий типи, у хлопців – гіпертимний, демонстративний та неврівноважений.

Очевидно, що в сучасному світі жінки хочуть бути незалежними, прагнуть лідерства та досягають успіхів не гірше, ніж чоловіки. Реальний стан справ свідчить, що жіночих або чоловічих професій немає, тому що все частіше чоловіки та жінки працюють за покликанням, або, як складається в житті не за спеціальністю та не за бажанням.

Список літератури

1. Бутковская С.А. Становление гендерной идентичности в процессе профессионального самоопределения: дис... кандидата психологических

- наук : 19.00.01 / Бутковская Светлана Анатольевна. – Хабаровск, 2007. – 202 с.
2. Наследов А.Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных : учебн. пособ. 3-е изд., стереотип. / А.Д. Наследов – СПб. : Речь, 2008. – 392 с.
  3. Наумова Н.Ф. Удовлетворенность трудом и некоторые характеристики личности / Н.Ф. Наумова, М.А. Слюсарянский // Социальные исследования, вып. 3. - М., 1970. - С. 145 - 160.
  4. Практикум по психологии менеджмента и профессиональной деятельности / Под ред. Г.С. Никифорова, М.А. Дмитриевой, В.М. Снеткова. – СПб.: Речь, 2001. – С. 45-50.
  5. Психология подростка: учеб. под ред. А.А. Реана – СПб.: прайм-еврознак», 2003. – 480 с.
  6. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. учебное пособие. / Д.Я. Райгородский – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ», 1998. – С. 626-629.
  7. Семенова-Пономарева Р.А. Сравнительное изучение «одаренных» и «обычных» старшеклассников // Актуальні проблеми психології. Т. 6. Психологія обдарованості / За ред. Р.О. Семенової-Пономарьової. – К., 2002. – Вип. 1. – 208 с. – С. 176–201.
  8. Чикер В.А. Психологическая диагностика организации и персонала / В.А. Чикер // – СПб.: Речь, 2003. 176 с.

Literature from Translation (semantic translation)

1. Butkovskaya S.A. Stanovlenye hendernoy ydentychnosty v protsesse professyonal'noho samoopredelenyya: / Formation of gender identity in the process of professional self-determination / dys... kandydata

- psykholohycheskykh nauk : 19.00.01 / Butkovskaya Svetlana Anatol'evna. – Khabarovsk, 2007. – 202 s.
2. Nasledov A.D. Matematycheskiye metody psykholohycheskoho yssledovaniya. Analyz y yntepretatsyya dannykh : uchebn. posob. 3-e yzd., stereotyp. / A.D. Nasledov – SPb. : Rech', 2008. – 392 s.
  3. Naumova N.F. Udovletvorennost' trudom y nekotorye kharakterystyky lychnosty / Satisfaction with work and some personality characteristics / N.F. Naumova, M.A. Slyusaryans'kiy // Sotsyal'nyye yssledovaniya, vyr. 3. - M., 1970. - S. 145 - 160.
  4. Praktikum po psykholohyy menedzhmenta y professional'noy deyatel'nosty / Workshop on the psychology of management and professional activities / Pod red. H.S. Nykyforova, M.A. Dmytryevoy, V.M. Snetkova. – SPb.: Rech', 2001. – S. 45-50.
  5. Psykholohyya podrostka / Teen Psychology / Uchebnyk. Pod red. A.A. Reana – SPb.: praym-evroznak», 2003. – 480 s.
  6. Rayhorodskyy D.Ya. Prakticheskaya psykhyodiyagnostyka. Metodyky y testy. uchebnoe posobyе. / Practical psychodiagnosics. Procedures and tests./ / D.Ya. Rayhorodskyy – Samara: Yzdatel'skiy Dom «BAKhRAKh», 1998. – S. 626-629.
  7. Semenova-Ponomareva R.A. Sravnytel'noe yzuchenye «odarennykh» y «obychnnykh» starsheklassnykov / Comparative study of "gifted" and "normal" high school students // Aktual'ni problemy psykholohiyi. T. 6. Psykholohiya obdarovanosti / Za red. R.O. Semenovoyi-Ponomar'ovoyi. – K., 2002. – Vyr. 1. – 208 s. – S. 176–201.
  8. Chyker V.A. Psykholohycheskaya dyagnostyka orhanyzatsyy y personala / Psychological diagnostics of the organization and staff / V.A. Chyker // - SPb.: Rech', 2003. 176 s.

Березовская Лариса Ивановна,

**Юрков Александр Сергеевич,
Синишина Марина Юреевна.**

ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ ВЫБОРА ПРОФЕССИИ СТУДЕНТАМИ

Аннотация. В статье представлено анализ эмпирических данных исследования гендерных аспектов профессионального выбора студентов.

Определено, что гендерные отличия в вопросах выбора профессии есть, но они не значительные.

Исследовано, что парни и девушки готовы работать над собой, готовы к саморазвитию, желают самосовершенствоваться, изменяться, что есть наиболее благоприятным сочетанием для дальнейшего личностного развития. Стремление все более глубоко познавать себя сочетается с потребностью в настоящем самосовершенствовании.

Определено, что девушки в большей мере положительно относятся к профессиональному обучению и больше готовы к его продолжению, чем ребята. Ребята проявляют социальный тип личности, девушки - артистический. Почти нет различий в показателях проявления мотивов выбора профессии: как у девушек, так и парней преобладают внутренние мотивы в выборе профессии.

Выделено проявление определенных различий в показателях акцентуаций характера и темперамента – у девушек больше проявляются аффективно-экзальтированный, неуравновешенный, гипертимный и возбуждающий типы, у мальчиков - гипертимный, демонстративный и неуравновешенный.

Ключевые слова: гендер, выбор профессии, студенты, девушки, парни, мотив, тип личности, акцентуации характера и темперамента.

L.I. Berezovskaya, A.S Jurkov, M.Y. Sinishina.

GENDER ASPECTS OF THE CHOICE OF PROFESSION BY STUDENTS

The summary. The analysis of the empirical research on the gender aspects of the professional selection of students have been presented in the article.

It was determined that there are gender differences in matters of profession choice, but they are not significant.

It has been studied that the guys and the girls are ready to work on themselves, are ready for self-development, desire self-improve and change. It is the most favorable combination for further personal development. The desire to more deeply know oneself is combined with the need for self-improvement.

It has been determined that girls are more positively attitude to vocational training, and more willing to continue it than guys. The boys show social type of personality, the girls – art one. There is little difference in terms of manifestations of motives of profession choice: how girls and boys dominate internal motives in choosing a profession.

Manifestation of certain differences in accentuation of character and temperament has been emphasized in the article. The girls show more affective-exalted, unbalanced, hyperthymic and exciting styles, boys - hyperthymic demonstrative and unbalanced.

Keywords: gender, choice of profession, students, girls, boys, motive, personality type, character accentuation and temperament.